

1 **אי ניקא** – אם נאמר שהכוונה שלא **שבת מקמת מלאכה**, ואפילו
 2 **ממלאכה דהתיקא**, כגון נר שהודלק לצורך חולה וכדומה, יהיה
 3 קשה על כך, **והתיקא** – הרי שנינו בברייתא, **אור** שהודלק לצורכם
 4 **של תיה** (יולדת) **ושל חולה**, שיש בהם סכנה ומותר לחלל עבורם
 5 את השבת, **מקרבין עליו** בהבדלה. אם כן לא יתכן לפרש שלא
 6 שבת היינו שלא שבת ממלאכה שנעשתה בהיתר.
 7 מבארת הגמרא: אלא **אמר רב נחמן בר יצחק**, **מאי שבת** – מהו
 8 שנינו בברייתא **נר ששבת**, היינו **ששבת מקמת מלאכה עבירה**,
 9 כלומר, שלא נעשתה בו מלאכה האסורה בשבת.
 10 מביאה הגמרא סייע לביאור זה: **תניא נמי הכי** – אף בברייתא שנינו
 11 כך, **עשיית שהודלקה מערב שבת והיתה דולקת והולקת כל היום**
 12 **ביולו**, **למוצאי שבת מקרבין עליה** – מותר לברך עליה בהבדלה.
 13 מבואר בברייתא, שכיון שלא הודלקה בשבת, דהיינו שלא נעשתה
 14 בה עבירה, היא נחשבת 'אור ששבת' ומותר לברך עליה.
 15 הגמרא דנה האם ניתן לברך על נר שהודלק לאחר השבת מנר שהיה
 16 דולק בשבת: **תנו רבנן בברייתא**, **נכרי שהדליק נר במוצאי שבת מנר**
 17 **של ישראל** שדלק בשבת, **וכן ישראל שהדליק נר מנר של נכרי**
 18 **שדלק בשבת**, **מקרבין עליו** בהבדלה. אבל **נכרי שהדליק נר במוצאי**
 19 **שבת מנר של נכרי שדלק בשבת**, **אין מקרבין עליו** בהבדלה.
 20 שואלת הגמרא: **מאי שנא נכרי מנכרי דלא** – מדוע השתנה דינו
 21 של נר שהדליק נכרי מנכרי, שאין לברך עליו, בודאי הוא **משום**
 22 **דהנר של הנכרי הראשון לא שבת ממלאכה עבירה בשבת**, **אי הכי**
 23 **– אם כך**, בנר שהדליק **ישראל מנכרי נמי** – גם בו צריך להיות הדין
 24 שאין לברך עליו, משום שהנר של הנכרי **לא (הרי) לא שבת**, ומדוע
 25 באופן זה שנינו בברייתא שמותר לברך עליו.
 26 מביאה הגמרא אפשרות ליישב: **וכי תיקא** – ואם תרצה לומר,
 27 שהטעם שמותר לברך על נר שהישראל מדליק מהגוי, משום דהך
 28 **איסורא אול ליה** – האור שנוולד באיסור והיה אסור לברך עליו הלך
 29 לו, כלומר שכל רגע ורגע השלהבת שדולקת הולכת לה, **והא** – ואור
 30 זה שעתה לפנינו **אחרניא הוא** – הוא אור אחר, **וכידא דישאל קא**
 31 **מתילדא** – וביד הישראל נולד במוצאי שבת בהיתר, ולכן מותר
 32 לברך עליו. ודחה הגמרא: **אלא תניא** – והלא אם תאמר כן יש
 33 להקשות על מה ששנינו בברייתא, **המוציא שלקבת** (–רק אש, בלא
 34 גחלת ובלא כליו מרשות היחיד **לרשות הרבים** בשבת, **תייב** על כך
 35 משום הוצאה מרשות לרשות. ולכאורה **אמאי תייב** – מדוע חייב על
 36 הוצאה זו, והרי **מה שעקר לא הניח ומה שהניח לא עקר**. כלומר,
 37 כדי להתחייב בהוצאה מרשות לרשות הרי צריך 'עקירה והנחה',
 38 דהיינו, עקירת החפץ מרשות שמונח בה, והנחת החפץ ברשות
 39 השניה, ואם תרצה לומר שבכל רגע השלהבת מתחדשת וזאת
 40 שדלקה הלכה לה, מדוע חייב על הוצאת שלהבת בשבת, והרי
 41 השלהבת שעקר הלכה לה, והשלהבת שהניח היא שלהבת אחרת
 42 שנוולדה לאחר העקירה. ומכיון ששנינו שחייב על הוצאת שלהבת,
 43 בהכרח שאין אנו דנים את השלהבת הראשונה כאילו הלכה לה,
 44 וחזרת הקושיא מדוע מותר לברך על נר שהדליק ישראל מנכרי.
 45 הגמרא מבארת באופן אחר מדוע מותר לברך על נר שהישראל
 46 מדליק מהגוי: **אלא לעולם דאיסורא נמי איתיה** – באמת יש
 47 בשלהבת שהדליק הישראל גם מהשלהבת הראשונה (ולכן
 48 מתחייבים על כך לענין הוצאה בשבת), אך יש בה גם שלהבת חדשה,
 49 **וכי קא מקרב** – ומה שמברך, **אתוספתא דהתיקא קא מקרב** – על
 50 תוספת האור שנוולדה ביד הישראל הוא מברך, והחלק הזה הוא אור
 51 ששבת ממלאכה עבירה ורשאי לברך עליו.
 52 מקשה הגמרא: **אי הכי נכרי מנכרי נמי** – אם כן, אף נכרי המדליק
 53 מנכרי יש לנו להתייר לברך על נרו, שהרי יש בנר השני שלהבת
 54 שהתחדשה במוצאי שבת. משיבה הגמרא: **אין הכי נמי** – אכן גם
 55 בנר זה מן הדין היה צריך להיות מותר לברך עליו, ולא זו בלבד, אלא
 56 אף על הנר הראשון שהודלק בשבת, מכיון שעבר שיהיו זמן כדי
 57 שתתחדש בו שלהבת חדשה במוצאי שבת היינו צריכים להתיר
 58 לברך עליו, אלא שאסרו לברך עליו **גזרה משום נכרי ראשון ועמוד**

59 **ראשון**. כלומר שאם יהיה מותר לברך על נר שהדליק נכרי מנכרי,
 60 יש חשש שיבואו לברך אף על הנר שהדליק הנכרי הראשון בשבת,
 61 וכן יבואו לברך עליו אף ב'עמוד ראשון', כלומר על האש הראשונה
 62 שהודלקה בו לפני שהתווספה בו שלהבת חדשה, ועל כן גזרו אף על
 63 הנר של הנכרי השני שלא יברכו עליו.
 64 הגמרא דנה מה הדין כאשר אינו יודע אם האש שרואה הוא של
 65 גויים או של יהודים: **תנו רבנן בברייתא**, **היה מקלף במוצאי שבת**
 66 **חזין לברך** (–מחוץ לעיר), **וראה אור** (–אש), ואינו יודע האם זה אש
 67 של יהודי או גוי, **אם רוב אנשי אותה העיר הם נכרים**, **אינו מקרב**
 68 **על אש זו** ברכת מאורי האש, **ואם רוב אנשי העיר ישראל**, **מקרב**
 69 **עליה**. משום שאנו תולים שהאש באה מן הרוב.
 70 מקשה הגמרא: **הא גופא קשיא** – ברייתא זו מצד עצמה קשה היא,
 71 מצד אחד **אמרת אם רוב נכרים אינו מקרב**, ומכך שנקטה
 72 הברייתא 'רוב' יש לדייק, שדווקא ברוב אינו מברך, **הא** (–אבל) אם
 73 היו באותה העיר **מחצה על מחצה** – חצי יהודים וחצי גויים, **מקרב**.
 74 **והדר תני** – ושוב חזרה הברייתא ואמרה **אם רוב ישראל מקרב**,
 75 ומכך שנקטה הברייתא 'רוב' יש לדייק, שדווקא ברוב מברך **הא**
 76 (–אבל) אם היו באותה העיר **מחצה על מחצה** – חצי יהודים וחצי
 77 גויים, **אינו מקרב**. ונמצא שיש סתירה בברייתא מה הדין במחצה
 78 יהודים ומחצה גויים.
 79 מתרצת הגמרא: **פרין הוא** – באמת הדין הוא, **דאפילו מחצה על**
 80 **מחצה נמי מקרב**, ומה ששנינו ברישא 'אם רוב נכרים אינו מברך'
 81 הוא בדווקא, שרק אם יש רוב נכרים אינו מברך אבל אם יש מחצה
 82 נכרים ומחצה יהודים מברך. אמנם מה ששנינו בסיפא 'אם רוב
 83 ישראל מברך' אין זה בדווקא, שכן אף במחצה על מחצה מברך,
 84 **ואידי (דתנא) רישא** – ואגב ששנה התנא בתחילת הברייתא 'רוב
 85 נכרים', **תנא סיפא** – שנה בסיפא 'רוב ישראל'.
 86 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת באופן נוסף שאין אדם יודע האם
 87 האש היא של יהודי או גוי: **תנו רבנן בברייתא**, **היה מקלף חזין**
 88 **לברך** (–מחוץ לעיר) **וראה בתוך העיר תינוק ואנקה פרו, בודק**
 89 **אחריו** – צריך לברר מהו התינוק, **אם ישראל הוא, מקרב על הנר**
 90 **שבידו, ואם נכרי הוא, אינו מקרב**.
 91 מבררת הגמרא: **מאי אידיא תינוק** – מדוע הזכירה הברייתא דווקא
 92 תינוק, והלא **אפילו גדול נמי** – גם בגדול צריך להיות הדין כן,
 93 שיהיה צריך לברר האם הוא ישראל ויכול לברך או שמא הוא גוי
 94 ואין לברך על הנר שבידו.
 95 משיבה הגמרא: **אמר רב יהודה אמר רב, הכא** – כאן בברייתא
 96 **בסמוך לשקיעת החמה עסקינן** – מדובר באופן שרואהו אוחז את
 97 הנר מיד לאחר ששקעה החמה, ובאופן זה אם הוא גדול, **מוכחא**
 98 **מילתא** (–הדבר מוכיח) **ודנא נכרי הוא**, שהרי ישראל מן הסתם לא
 99 היה ממחר לאחוז נר סמוך לחשכה, ואינו צריך לטרוח לבדוק שמא
 100 ישראל הוא. אבל כאשר רואהו את הנר הוא תינוק, **אימר** – יתכן
 101 לומר ש**ישראל הוא**, **ואקרי ונקיט** – במקרה אחר נר מיד לאחר
 102 שקיעת החמה. וכיון שכן צריך לברר מהו התינוק, שאם יתברר
 103 שהוא ישראל יוכל לקיים את המצוה לברך עליו.
 104 הדין הוא שרק אש שהודלקה כדי להאיר מברכים עליה ברכת
 105 מאורי האש ולא אם הודלקה לצורך אחר. הגמרא דנה בכמה
 106 אופנים בדין זה: **תנו רבנן בברייתא**, **היה מקלף חזין לברך** (–חוץ
 107 לעיר) **וראה אור** (–אש), **אם עכה כפי הכששן** – כמו האש שבתפתח
 108 הכבשן, שהיא אש גדולה העושה אור טוב, **מקרב עליו**, שכן בודאי
 109 נעשתה אש זו כדי להאיר, **ואם לאו** – אם אין האש גדולה כל כך,
 110 **אינו מקרב עליו**. שכן מן הסתם לא נעשתה כדי להאיר אלא רק
 111 לבישול וכדומה, ואין מברכים אלא על אש שנעשתה כדי להאיר.
 112 הגמרא מבארת מה הדין ברואה את האש של הכבשן עצמו. אומרת
 113 הגמרא: **תני תדא** – שנינו בברייתא אחרת, **אור של כבשן מקרבין**
 114 **עליו** ברכת מאורי האש בהבדלה, **ותניא אידי** – ובברייתא אחרת
 115 שנינו, אור של כבשן **אין מקרבין עליו**. מיישבת הגמרא את הסתירה
 116 בין הברייתות: **לא קשיא**, כלומר אין כאן סתירה, שכן **הא בתחלה** –

1 הברייתא שאסרה לברך עסקה בתחילת שריפת האבנים, שאז אין
2 האש נעשית כדי להאיר אלא רק לצורך השריפה, והיא לְבַסְפָּה –
3 הברייתא שהתירה לברך עסקה לאחר שנושרפו כבר האבנים ברובן
4 וכלומר, רוב כל אבן ואבן, שאז היו עושים אש גדולה מלמעלה כדי
5 לסיים את השריפה, ובאש זו היו משתמשים אף כדי להאיר.
6 הגמרא מבארת מה הדין ברואה אש של תנור או כיריים. אומרת
7 הגמרא: תַּנְיָ הָדָא – שנינו בברייתא אחת, אור [אש] שֶׁל תַּנּוּר וְשֶׁל
8 בֵּינָיִם מְבַרְכִין עָלָיו ברכת מאורי האש בהבדלה, וְתַנְיָ אֲרֵדָה –
9 ובברייתא אחרת שנינו, אור של תנור וכיריים אִין מְבַרְכִין עָלָיו.
10 מיישבת הגמרא את הסתירה בין הברייתות: לֹא קִשְׁיָא, כלומר אין
11 כאן סתירה, הָא בְּתַחֲלָה – הברייתא שאסרה לברך עסקה בתחילת
12 הסקת התנור קודם שהכניסו לתוכו את הפת, שאש זו נעשית רק כדי
13 לחמם את התנור ולאפות ולא כדי להאיר, והיא לְבַסְפָּה – הברייתא
14 שהתירה לברך עסקה לאחר שהוסק התנור והפת כבר בתוכו, שהיו
15 מדליקים קסמים דקים בפתח התנור, כדי שהבל האש יעצור את חום
16 התנור שלא יצא, ומשתמשים בו אף כדי להאיר, וכיון שנעשתה אף
17 להאיר מברכים עליה.
18 הגמרא מבארת מה הדין ברואה נר של בית הכנסת. אומרת הגמרא:
19 תַּנְיָ הָדָא – שנינו בברייתא אחת, אור [נר] שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת וְשֶׁל
20 בֵּית הַמְּדֻרָשׁ, כלומר הרואים אותו במוצאי שבת דלוק בבית הכנסת,
21 מְבַרְכִין עָלָיו ברכת מאורי האש, וְתַנְיָ אֲרֵדָה – ובברייתא אחרת
22 שנינו, אִין מְבַרְכִין עָלָיו. מיישבת הגמרא את הסתירה בין הברייתות:
23 לֹא קִשְׁיָא, כלומר אין כאן סתירה, הָא דְאִיבָא אָדָם הָשׁוּב –
24 הברייתא שאסרה לברך עסקה באופן שיש אדם חשוב בבית הכנסת,
25 ובאופן זה מן הסתם הודלק הנר רק לכבודו ולא כדי להאיר, והיא
26 דְלִיבָא אָדָם הָשׁוּב – והברייתא שהתירה לברך, עסקה באופן שאין
27 אדם חשוב בבית הכנסת, ובאופן זה בודאי הודלק הנר כדי להאיר.
28 יישוב נוסף לסתירה בין הברייתות: וְאִי פְעִית אִימָא – ואם תרצה
29 אמור הָא וְהָא, כלומר שתי הברייתות עוסקות באופן דְאִיבָא אָדָם [שיש]
30 אָדָם הָשׁוּב בבית הכנסת, וְלֹא קִשְׁיָא, הָא דְאִיבָא הֲוֵנָא – הברייתא
31 שהתירה לברך עסקה באופן שיש שְׂמֵשׁ האוכל בבית הכנסת, והנר
32 עשוי אף עבורו שיאכל לאורו, וכיון שנעשה אף להאיר מברכים
33 עליו, והיא דְלִיבָא הֲוֵנָא – והברייתא האוסרת לברך עסקה באופן
34 שאין שמש, וכיון שנעשה רק לכבוד האדם חשוב ולא כדי להאיר אין
35 מברכים עליו.
36 יישוב נוסף לסתירה בין הברייתות: וְאִפְעִית אִימָא – ואם תרצה
37 אמור הָא וְהָא, כלומר שתי הברייתות עוסקות באופן דְאִיבָא הֲוֵנָא
38 – שיש שמש האוכל בבית הכנסת וכן יש שם אדם חשוב, וְלֹא קִשְׁיָא,
39 הָא דְאִיבָא סְהָרָא – הברייתא האוסרת לברך עוסקת באופן שיש
40 לבנה המאירה באופן שחיוב השמש לאכול לאורה, ואם כן בודאי
41 לא נעשה הנר להאיר עבורו שהרי אינו צריך לו, אלא נעשה רק
42 לכבוד האדם חשוב, וְהָא דְלִיבָא סְהָרָא – והברייתא המתירה לברך
43 עסקה באופן שאין אור הלבנה מאיר לשמש, ובודאי נעשה הנר אף
44 להאיר לשמש ולכן מברכים עליו.
45 הגמרא מביאה מחלוקת מה יעשו הציבור כאשר בא להם הנר
46 באמצע לימודם: תַּנּוּ רַבְּנָן בְּרִייתָא, הָיוּ יוֹשְׁבֵינָן כמה אנשים בְּבֵית
47 הַמְּדֻרָשׁ ולומדים תורה, וְהִבְיָאוּ אֹרֶךְ לְפָנֵיהֶם לברך עליו ברכת הנר
48 במוצאי שבת, בֵּית שְׂמַאי אומרים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבַרְךְ לְעַצְמוֹ,
49 וּבֵית הֵלֵל אומרים אֶחָד מְבַרְךְ לְכֻלָּן, כלומר אחד מברך בקול
50 והשאר מקשיבים ועונים אמן לברכתו ויוצאים בה. והטעם שיש
51 לעשות כן: מְשׁוּם שְׁנַאמְרַן (משלי יד כח) 'בְּרוּב עִם הַדְרָת מִלֵּךְ' –
52 בריבוי העם ניכר כבודו והדרו של המלך, וכן במלכות שמים, כאשר
53 רבים מקיימים מצוה ביחד יש בזה יותר כבוד שמים.
54 הגמרא מבארת את טעמם של בית שמאי. מבררת הגמרא: כְּשֶׁלְמָא
55 בֵּית הֵלֵל – דברי בית הלל מובנים במה שאמרו מאחד מברך לכולם,
56 שכן מְפָרְשֵׁי מַעְמָא – פירשו את טעמם בברייתא, שהוא משום 'ברוב
57 עם הדרת מלך', אֲלָא בֵּית שְׂמַאי מַאי מַעְמָא – מה הטעם שאמרו

58 שכל אחד ואחד יברך לעצמו.
59 משיבה הגמרא: בית שמאי קִבְּרִי [סברו] שעדיף שכל אחד יברך
60 לעצמו מְפָנֵי כְּפֻלָּה בֵּית הַמְּדֻרָשׁ, כלומר כדי למעט בביטול תורה.
61 שאילו אחד מברך לכולם, מלבד שמתבטלים מלימודם בזמן שמיעת
62 הברכה, עוד צריכים הם להתבטל מלימודם בכדי לענות אחריו
63 'אמן', ועל כן עדיף שכל אחד יברך לעצמו.
64 הגמרא מביאה ברייתא לסייע לסברא זו: תַּנְיָא נְמִי הָכִי – בברייתא
65 גם שנינו כן, שֶׁל בֵּית רַבִּין גְּמַלְיָא [בבית מדרשו], לֹא הָיוּ אומרים
66 'מְרַפָּא' [ברכת 'אסותא' למתעטש] בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ מְפָנֵי כְּפֻלָּה בֵּית
67 הַמְּדֻרָשׁ – כדי שלא לבטל מלימודם. הרי שהקפידו על ביטול
68 לימודם אפילו בתיבה אחת.
69 שנינו במשנה: אִין מְבַרְכִין לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים.
70 מבררת הגמרא: מַאי מַעְמָא – מהו הטעם שאין מברכים עליהם.
71 מבארת הגמרא: אין מברכים על נר של מת משום דְלְכַבּוּד הוּא
72 דְעֵבֶרְדָּא – לכבודו של המת הוא עשוי ולא כדי להאיר, ואין מברכים
73 אלא על נר שנעשה להאיר. ואין מברכים על בְּשָׂמִים של מתים,
74 משום דְעֵבֶרְדָּא רִיחָא הוּא דְעֵבֶרְדָּא – להעביר את הריח הרע של
75 המת הוא עשוי, ואין מברכים אלא על בשמים הנאים כדי שיהנו
76 מריחם.
77 הגמרא מביאה סימן כיצד לקבוע האם הנר נעשה לכבוד המת או
78 להאיר: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּל שְׂמוּצִיאִין לְפָנֵינוּ בְּיוֹם
79 וּבְלֵילָהּ, כלומר אם המת היה אדם חשוב בשיעור כזה שרגילים
80 בהלוויתו להדליק נרות אף אם ההלויה נעשית ביום ואין צריך
81 לאורם, אִין מְבַרְכִין ברכת מאורי האש עָלָיו – על הנרות שמביאים
82 לפניו, מפני שמוכח שנרות אלו נעשו רק לכבוד ולא כדי להאיר. וְכָל
83 מֵת שאינו חשוב כל כך, שְׂאִין מוּצִיאִין לְפָנֵינוּ נְרוֹת אֲלָא כּאֲשֶׁר
84 הלוויתו נעשית בְּלֵילָהּ, מוכח שנעשו כדי להאיר, וּמְבַרְכִין עָלָיו –
85 על הנרות שמביאים לפניו בלילה.
86 הגמרא מביאה אופנים נוספים שאין לברך על הבשמים: אָמַר רַב
87 הוּנָא, בְּשָׂמִים שֶׁל בֵּית הַכְּפָא, דהיינו בשמים שאדם לוקח עמו
88 כאשר הולך לבית הכסא כדי לבטל את הריח הרע שיש שם, וְכֵן שְׂמֹן
89 המבושם בבשמים הַעֲשׂוּי לְהַעֲבִיר אֶת הַרוּחַ הַרְעָא, שהיו מביאים אותו
90 בסוף הסעודה כדי לסוך בו את הידים לנקותם מליכלוך המאכלים,
91 אִין מְבַרְכִין עָלָיו ברכת הריח. ואף שנהנה מריחם מכל מקום אין
92 עיקר הכוונה בהבאתם להנאת הריח.
93 התבאר שאין מברכים על בשמים אלא אם כן באו לריח, הגמרא
94 מקשה על כך מברייתא: לְמִימְרָא – מהדינים המוזכרים לעיל מבואר
95 שבאו ללמדנו דְכָל הֵיבָא דְלֹא לְרִיחָא עֵבֶרְדָּא – שבכל אופן
96 שהבושם על כן נעשה לריח לֹא מְבַרְכִין עָלָיו [עליו]. מִיתִיבֵי –
97 הקשו על כך בני הישיבה, שנינו בברייתא, הַנְּכַנְסֵם לְחִנּוּתוֹ שֶׁל בָּשָׂם
98 [מוכר בשמים], וְהָרִיחַ רִיחַ שֶׁל בְּשָׂמִים, אֲפִילוּ יִשָּׁב שָׁם כָּל הַיּוֹם
99 כְּלֹא אִינוּ מְבַרְכִין אֲלָא פְעַם אַחַת, משום שכל זמן שלא הפסיק
100 להריח הכל הנאה אחת ולכן נפטר בברכה אחת, אבל אם נְכַנְסֵם וְיָצָא
101 נְכַנְסֵם וְיָצָא, מְבַרְכִין עַל כָּל פְּעַם וְפְעַם שנכנס, משום שכל פעם
102 שנכנס זו הנאה חדשה, ואין הנאה זו נפטרת במה שבירך על ההנאה
103 הקודמת. מבארת הגמרא את הקושיא: וְהָא הָכָא – והרי כאן בחננתו
104 של בשם, דְלֹא לְרִיחָא הוּא דְעֵבֶרְדָּא – אין הבושם עומד לריח אלא
105 עומד לסחורה, וְקִמְבַרְךְ. אם כן מוכח שיש לברך אף על בושם שלא
106 נעשה לריח.
107 מתרצה הגמרא: אִין – אכן יש לברך על בשמים אלו, משום דְלְרִיחָא
108 נְמִי הוּא דְעֵבֶרְדָּא – גם לריח הם עשויים, שכן כאשר המוכר מעמיד
109 את סחורתו בחנות הוא ממשמש בה להפיץ ריחה, כִּי הֵיבֵי דְנִדְרְחוּ
110 אֲנִישֵׁי וְנִיתוּ וְנִבְּוֹן מִינֵיהּ – כדי שיריחו אנשים את ריח הבשמים
111 ויבואו לקנותם.
112 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת באדם המסופק איזה בשמים מריח:
113 תַּנּוּ רַבְּנָן בְּרִייתָא, הָיָה מְהַלֵּךְ חוּץ לְבֵרְךְ וְהָרִיחַ רִיחַ שֶׁל בְּשָׂמִים,
114 אִם רֹב אַנְשֵׁי הַכֶּרֶךְ כֵּן עוֹבְרֵי בּוֹכְבִים, אִינוּ מְבַרְכִין, משום שאין

1 לברך על בשמים של עבודה זרה, ואם רוב אנשי הכרך הם ישראל, 1
 2 מְבָרֵךְ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֲפִילוּ רוב אנשי הכרך הם ישראל, נְמִי
 3 [גם] אֵינוֹ מְבָרֵךְ, מִפְּנֵי שְׂבָנוֹת יִשְׂרָאֵל מְקַטְרוֹת לְבָשָׁפִים – מעלות
 4 עשן של בשמים בבית כדי לפייס את השדים שלא יזיקו לחולה, ועל
 5 ריח זה אין מברכים כיון שאינו נעשה להנאת הריח.
 6 שואלת הגמרא על רבי יוסי: אָטוּ כּוֹלְהוּ לְבָשָׁפִים מְקַטְרֵן – וכי כולם
 7 מקטרים לכשפים, והלא בוודאי רק מיעוט עושות כן. מתרצת
 8 הגמרא: הָיָה לִיה מִיעוּטָא לְבָשָׁפִים – יש מיעוט הנעשה לכשפים,
 9 ומיעוּטָא נְמִי לְגַמֵּר אֶת הַכִּלִּים – ובנוסף לכך יש מיעוט הנעשה כדי
 10 לתת ריח טוב בבגדים אֲשֶׁתִּכַּח – נמצא, שיש בכרך רובא דְלָאוּ
 11 לְרִיחָא עֵבִיד – רוב בשמים שאינו נעשה להנאת הריח אלא לדברים
 12 אחרים, וְכֹל רובא דְלָאוּ לְרִיחָא עֵבִיד – ומכיון שיש רוב בשמים

13 שאינם נעשים להנאת ריח, לֹא מְבָרֵךְ עֲלֵיו, שכן אנו תולים שהוא מן
 14 הרוב בשמים שבעיר שאין מברכים עליו.
 15 אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַמְהִלֵּךְ בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת
 16 בְּעֵיר טְבָרְיָא וְכֵן הָהוּלֵךְ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת בְּעֵיר צְפוּרִי, וְהָרִיחַ רִיחַ
 17 ואינו יכול לברר לשם מה נעשה הריח, אֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיו בְּרַכַּת הַרִיחַ,
 18 מִפְּנֵי שְׁחֻזְקָתוֹ אֵינוֹ עֹשׂוֹי אֱלֹא לְגַמֵּר בּוֹ אֶת הַכִּלִּים. כלומר מן
 19 הסתם נעשה כדי לתת ריח טוב בבגדים ולא כדי ליהנות בריחו, שכן
 20 בזמנים אלו היה מנהגם לגמור את הכלים.
 21 תָּנּוּ רַבָּנָן בְּבֵרֵיתָא, הָיָה מְהִלֵּךְ בְּשׁוּק שֶׁל (עכו"ם) [עבודה זרה],
 22 והריח ריח בשמים של עבודה זרה, וְנִתְרַצָּה לְהָרִיחַ, כלומר הריח
 23 בכוונה, הָרִי זֶה חוֹטֵא. שאף על פי שאין בריח ממש מכל מקום יש
 24 בו איסור הנאה.

59 הגמרא מביאה שאין חובה לחזור אחר נר להבדלה: **אמר רב יהודה**
 60 **אמר רב, אין מחזירין על האור פדף שמתחזרים על המצות.** כלומר
 61 אדם שאין לו נר להבדלה, אין לו חובב לטרוח למצוא נר כדי לברך
 62 עליו.
 63 **אמר רבי יורא, מריש - בהתחלה,** קודם ששמעתי שמועה זו, הנה
 64 **מהדרנא -** הייתי מחזר אחר הנר כדי לקיים את המצוה לברך עליו,
 65 **כינן דשמינא להא -** ומאחר ששמעתי שמועה זו דרב יהודה **אמר**
 66 **רב שאין צריך לחזור אחר הנר, אנא נמי לא מהדרנא -** גם אני
 67 הפסקתי לחזור אחריו, **אלא כך אני נוהג, אי מקלע לי ממיילא**
 68 **מכריבנא -** אם מודמך לי נר אני מברך עליו.
 69 שנינו במשנה (לעיל א): **מי שאכל וכו' ושכח ולא בירך וברכה**
 70 **אחרונה,** בית שמאי אומרים יחזור למקומו ויברך, ובית הלל אומרים
 71 יברך במקום שזכר. הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו: **אמר רב**
 72 **זבד, ואיתימא -** ויש אומרים שאמר זאת רב דימי **פר אנא,**
 73 **מחלוקת בית שמאי ובית הלל היא בשבב לברך, אבל אם הלך**
 74 **ממקום אכילתו כמזיד, דברי הכל יחזור למקומו ויברך.**
 75 שואלת הגמרא: **פשימא** שמחלוקתם היא רק באופן שכתב, שהרי
 76 **'ישבח' תנן** - שנינו במשנה, ומה בא רב זבד להשמיענו. מתרצת
 77 הגמרא: **מהו דתימא -** שמא תאמר שהיו הדין **אפילו כמזיד** אין
 78 צריך לחזור למקומו לברך, והאי דקתני - ומה שנינו במשנה
 79 **'ישבח', הוא כדי להודיעך פתן דבית שמאי -** ללמד כח חומרם
 80 של בית שמאי, שאפילו בשוגג מחייבים לחזור ולברך, **קא משמע לן**
 81 **רב זבד, שהקלו בית הלל רק בשכח, אבל כמזיד מודים שצריך**
 82 **לחזור למקומו.**
 83 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את מחלוקתם: **תניא, אמרו להם**
 84 **בית הלל לבית שמאי, לדבריכם שצריך לחזור למקומו לברך, מי**
 85 **שאכל בראש הפירה** - בראש מגדל **ושבב ויוד ולא ברה, וכי**
 86 **יחזור לראש הפירה ויברך.** כלומר, הרי לא מסתבר שעד כדי כך
 87 הטריחוהו חכמים, וכיון שבתרחה גדולה לא הטריחוהו לחזור, בודאי
 88 לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין, ובכל אופן לא הטריחוהו לחזור
 89 למקומו ולברך. **אמרו להן בית שמאי לבית הלל, לדבריכם -** וכי
 90 לדעתכם **מי ששבב ארנקי -** כס מלא מעות **פראש הפירה לא**
 91 **יטריח עצמו ועלה וימלגה,** והלא בודאי יטריח עצמו לצורך הפסד
 92 ממונו, ומאחר שלכבוד **עצמו הוא טורח ועולה** בחזרה לראש
 93 הפירה, לצורך ברכה שהיא לכבוד **שמים לא כל שכן -** האם אין
 94 זה קל וחומר שיש לו לטרוח ולחזור לברך במקום שאכל. כלומר,
 95 בודאי מסתבר לומר שהטריחוהו חכמים לחזור ולברך במקום שאכל,
 96 מפני שיש בזה כבוד שמים.
 97 הגמרא מביאה כמה מעשים למדנו שיש להחמיר ולנהוג כבית
 98 שמאי: **תנהו תרי תלמידי -** שני תלמידים היו, שלא בירכו במקום
 99 שאכלו, חד - תלמיד אחד **עבדי** - עשה **בשונג כבית שמאי,**
 100 כלומר, אף על פי שהלך ממקום אכילתו בלא ברכה בשוגג, מכל
 101 מקום החמיר על עצמו לנהוג כדברי בית שמאי, וחזר לברך במקום
 102 שאכל, ובזכות זה נעשה לו נס **ואשבב ארנקא דדקבא -** ומצא ארנק
 103 של זהב. **וחד -** ותלמיד אחד **עבדי** - עשה **כמזיד כבית הלל,** כלומר
 104 הלך כמזיד ממקום אכילתו בלא ברכה, על מנת לברך במקום אחר,
 105 **ואכליה אריא -** אכל אותו אריה בדרך הדרגה.
 106 מעשה נוסף: **רבה בר בר חנה הוה קאול בשירתא -** היה הולך
 107 בשיררה, וכאשר חנו במקום מסוים, **אכל, ואשתלי ולא בריך -**
 108 ושכח ולא בירך, והמשיך עם השיררה בדרכה, ורצה לחזור לברך
 109 במקומו אך חשש שהשיררה לא תמתין לו ויסתכן בכך. **אמר לו עצמו,**
 110 **היכי אעבדי -** כיצד אעשה, כלומר מה אומר להם כדי שישכחתי
 111 להמתין לי, **אי אמניא להו אנשא לברך -** אם אומר להם ששכחתי
 112 לברך, **אמרי לי בריך [הקא] -** יאמרו לי בתוך כאן, שהרי **כל היכא**
 113 **דמברכת ליתמנא מברכת -** כל מקום שאתה מברך להקב"ה אתה
 114 מברך, והקב"ה שומע את הברכה בכל מקום ואינך צריך לחזור עבור
 115 כך, ולא יסכימו להמתין לי, אלא **מוטב דאמינא להו אנשא יונה**
 116 **דדקבא -** טוב יותר שאומר להם ששכחתי יונה של זהב, ולשם כך

1 שנינו במשנה (לעיל א): **ואין מברכין על הנר ברכת בורא מאורי**
 2 **האש עד שיאורו לאורו** - שיהיו נהנים ממנו.
 3 הגמרא מבארת דין זה: **אמר רב יהודה אמר רב, לא התכוון התנא**
 4 **באומר 'אורתי' שצריך שיאורו ממש -** שיהנו ממש מאור הנר, **אלא**
 5 **כוונתו, כל שאילו עומד בקרוב ומשתמש לאורה ואפילו ברחוק**
 6 **מקום.** כלומר, צריך שיהיה אור בשיעור כזה שאם היה עומד קרוב
 7 לנר היה יכול ליהנות מאורו, ואף שעתה עומד ברחוק מקום ואינו
 8 יכול ליהנות ממנו, רשאי לברך, ובכל שיראה את השלחבת. **וכן**
 9 **אמר רב אשי, ברחוק מקום שנינו.** כלומר, דין המשנה נאמר אף
 10 עבור הרחוקים מן הנר, שאף הם רשאים לברך אם יש בנר אור
 11 בשיעור כזה שהקרובים אליו יכולים ליהנות מאורו.
 12 **מיתניבי -** הקשו בני הישיבה על רב יהודה ורב אשי, שנינו בברייתא,
 13 **היתה לו נר ממונה פתיק או פפנס** - עשית של זכוכית, שהנר
 14 והשלחבת מכוסים, **או שראה את השלחבת ולא נשתמש לאורה,**
 15 **או נשתמש לאורה ולא ראה שלחבת, אינו מברך, עד שיראה את**
 16 **השלחבת וישתמש לאורה.** ולפי מה שאמר רב יהודה בשם רב,
 17 **בשלמא מ'שתמש לאורה ולא ראה שלחבת' משבחת לה -** מצאנו
 18 אופן שמתקיים דין זה, כגון **דקיימא בךרן וזית,** שאינו רואה את
 19 השלחבת אך אורה מאיר עבורו, ואין לברך עליו כיון שאף לפי רב
 20 צריך לראות את השלחבת, **אלא מה שנינו 'ראה שלחבת ולא**
 21 **נשתמש לאורה' היכי משבחת לה, לא -** האם לא מדובר באופן
 22 **דמברך -** שהשלחבת רחוקה ממנו, והוא רואה אותה ואינו יכול
 23 ליהנות מאורה מחמת רחוקה ממנו, אבל הקרובים אליה יכולים
 24 ליהנות מאורה. ושנינו שאינו מברך באופן זה, וקשה על דברי רב
 25 יהודה ורב אשי שאמרו שרשאי לברך באופן זה.
 26 מתרצת הגמרא: **לא -** אין מדובר בברייתא באופן שמחמת המרחק
 27 לא נשתמש לאורה, אלא מדובר בגוף **דעמיא ואזלא -** מחשיכה
 28 והולכת, וכיון שכהה אורה אף הקרובים אליה אינם יכולים ליהנות
 29 מאורה, ובאופן זה אף לפי רב אין מברכים עליה.
 30 הגמרא מביאה ברייתא שבה מבואר הדין שעל שלחבת עמומה אין
 31 מברכים: **תנו רבנן ברייתא גהלים לוחשות** - בוערות **מברכין**
 32 **עליהן, גהלים אוממות** - שאינן בוערות **אין מברכין עליהן.** מבררת
 33 הגמרא: **היכי דמי -** איך מדובר בברייתא באומרה 'לוחשות'. כלומר
 34 מהו השיעור שצריך שיבערו הגהלים כדי שיחשבו 'לוחשות' ויהיה
 35 אפשר לברך עליהם. משיבה הגמרא: **אמר רב חסדא, כל שאילו**
 36 **מכניס לתוכן קיסם** - חתיכת עץ דקה **ודולקת בו האש מאיליה.**
 37 באופן זה נחשבות הגהלים כשלחבת ולא רק כגהלת.
 38 מסתפקת הגמרא באיזו לשון נשנתה הברייתא: **איבעיא להו -**
 39 **הסתפקו בני הישיבה, האם שנינו בברייתא גהלים 'אוממות' או**
 40 **גהלים 'עוממות'.** כלומר לשון החשכה הוא באל"ף או בעי"ן.
 41 פושטת הגמרא את הספק: **לא שמוע, דאמר רב חסדא בר אבדימי,**
 42 **נאמר (יחזקאל לא ח) 'ארום לא עממוהו בנן אל הים' -** כל הארום לא
 43 הכהו את מראית הארז המיוחד המזכור שם, לפי שהיה נאה מכל
 44 האילנות. והרי שלשון החשכה הוא 'עוממות' בעי"ן.
 45 הגמרא מביאה שרבא חולק על רב יהודה ורב אשי בביאור דברי
 46 המשנה 'אורתי' ו**רבא אמר, 'אורתי' פירושו 'אורתי ממש.** כלומר
 47 צריך המברך לעמוד בסמוך לנר באופן שיהיה יכול ליהנות ממש
 48 מאורו.
 49 מבררת הגמרא: **וכמה סמוך לנר צריך להיות בכדי שיוכל לברך**
 50 **עליו.** משיבה הגמרא: **אמר עולא, בדי שפיר על ידי אורו בין אפסר**
 51 **לפונדיון** - שני סוגי מטבעות הם. **חוקין אמר, בדי שפיר בין**
 52 **מלזומא** - משקל של מבריא למזומא של צפורי.
 53 הגמרא מביאה כיצד נהגו האמוראים בדין זה: **רב יהודה היה מברך**
 54 **ברכת הנר בהבדלה אדכי -** על נר הדלוק בביתו של **אדא דיילא**
 55 **-** שמש החכמים ו'אדא' שמון אף שהיה גר רחוק ממנו. מפני שסבר
 56 כרב שאין צריך לעמוד סמוך לנר. **רבא היה מברך אדכי גזריא בר**
 57 **חמא, שהיה גר בסמוך אליו.** לפי שרבא סובר שכדי לברך צריך
 58 לעמוד סמוך לנר. **אבוי היה מברך אדכי בר אבוה.**

מקשה הגמרא: לְמִימְרָא – וכי ניתן לומר דְמַבְרַךְ עֲדִיף מִמָּאן דְעָנִי 51
 אָמֵן – ממי שעונה אמן על ברכתו, וְהִתְנַאי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, גְּדוּל 52
 הָעוֹנֶה אָמֵן יוֹתֵר מִן הַמַּבְרֵךְ, וְאִמְר לִיה רַבִּי נְהוֹרָאי, הַשְּׁמַיִם – 53
 נשבע אני שאכן בְּן הוּא, שהעונה אמן עדיף על המברך, תִּדְעַע – 54
 וראיה לכך, ממנהגו של עולם, שְׁהַרְי גּוֹלְיִירִין –[משרתים של אנשי 55
 המלחמה] יִרְדִּין וּמִתְגָּרִין [בְּמִלְחָמָה], כלומר בתחילה נלחמים 56
 החיילים החלשים, ולאחר מכן הַגְּבוּרִים יִרְדִּין –[מצטרפים 57
 למלחמה] וּמִנְצָחִין, הרי שהגומרים את הדבר משובחים הם מאותם 58
 שהתחילו. וכן המברך שמתחיל את הברכה, הוא כמו החלש 59
 שמתחיל את המלחמה, והעונה אמן שמוסיים את הברכה, הוא כמו 60
 הגיבור שגומר מעשי הראשונים ומנצח את המלחמה. נמצאנו 61
 למדים שהעונה אמן עדיף מהמברך, וקשה על האמוראים שאמרו 62
 לבניהם 'חטוף וברוך'. 63
 מתרצת הגמרא: תִּנְיָא הִיא – יש בזה מחלוקת תנאים, שכן מצינו 64
 תנא שנחלק על הברייתא המובאת לעיל וסובר שגדול המברך יותר 65
 מן העונה. דְתִנְיָא, אַחַד הַמַּבְרֵךְ וְאֶחָד הָעוֹנֶה אָמֵן בְּשִׁמְעוּ, כלומר 66
 שניהם בכלל הפסוק האמור בנחמיה (ט ט) לענין הברכה, אֱלֹא 67
 שְׁמַמְהִירִין לתת שכר לְמַבְרֵךְ יוֹתֵר מִן הָעוֹנֶה אָמֵן. והרי שתנא זה 68
 סבר שהמברך גדול מן העונה אמן. ואף האמוראים שאמרו לבניהם 69
 חטוף וברוך, סברו כשיטת התנא הזה. 70
 הגמרא מביאה דין בענין עניית אמן אחר ברכת קטן: בְּעֵי מִינְיָה 71
 שְׂמוּאֵל מֵרַב, מַהוּ –[האם צריך] לְעֲנֹת אָמֵן אַחַר תִּינוּקוֹת שְׁל בֵּית 72
 רַבִּין – אחר קטנים בשעה שלמדים מהרב שלהם כיצד לברך. אֱמַר 73
 לִיה רַב, אַחַר הַכַּל עוֹנִין אָמֵן, חוּץ מֵאֶחָד תִּינוּקוֹת שְׁל בֵּית רַבִּין, 74
 הוֹאִיל וְלִהְתַּלְמַד עֲשׂוּיִין – אומרים את הברכה לשם לימוד ואין 75
 להם כוונה כלל לשם השם. מוסיפה הגמרא: וְהֵי מִיָּלִי – דברים אלו 76
 אמורים בְּרַלָּא עֵידִין מִפְּטְרִיהוּ – לא בזמן שמברכים את ברכות 77
 ההפטרה בבית הכנסת, אֲבָל בְּעֵידִין מִפְּטְרִיהוּ – בזמן שאומרים 78
 ההפטרה ומסבכים ברכותיה עוֹנִין אַחֲרֵיהֶם אָמֵן. 79
 הגמרא עוסקת בענין הנקיות שיש לנקות את הידים קודם ברכת 80
 המזון: תִּנְיָו רַבְנֵי, שְׁמֵן שְׁהוּי רִגְלִים לְסוּךְ עַל יְדֵיהֶם בְּסוּף הַסְּעוּדָה 81
 אַחֲרֵי מֵיִם אַחֲרוֹנִים כְּדִי לְנַקוֹת אֶת הַיָּדִים מִזְּוָהמָת הַמֵּאכֵל, מְעַבְב 82
 אֶת הַכְּרֵכָה – אסור לברך ברכת המזון לפני שסכו אותו, דְבָרִי רַבִּי 83
 וִילָאִי. רַבִּי יוֹנָאי אוֹמֵר, אִינוּ מְעַבְב אֶת הַבְּרַכָּה. רַבִּי אֶחָא אוֹמֵר, 84
 שְׁמֵן מֵזִב – שמן שיש בו בשמים לריח טוב, במקום שרגילים לסוך 85
 אותו קודם הברכה, מְעַבְב אֶת הַבְּרַכָּה ואין לברך קודם שייסכו אותו. 86
 רַבִּי זוֹהֲמַאי אוֹמֵר, בְּשֵׁם שְׂכַחַן מִזְּוָהמָת – שנוסף ממנו ריח רע פְּסוּל 87
 לְעִבּוּדָה בבית המקדש, בְּךָ יָדִים מִזְּוָהמָת מִן הַמֵּאכֵל פְּסוּלוֹת 88
 לְכַרְכָּה – לברכת המזון. 89
 אֱמַר רַב נְחֻמֵּן בְּרַיְצָה, אֲנָא לֹא וִילָאִי וְלֹא יוֹנָאי וְלֹא זוֹהֲמַאי 90
 יִדְעֵנָא, כלומר לא שמעתי מרבתי את דברי התנאים הנזכרים 91
 בברייתא זו, אֱלֹא מִתְּנִיתָא יִדְעֵנָא – אני יודע ברייתא אחרת שעסקה 92
 בענין זה, דְאֱמַר רַב יְהוּדָה אֱמַר רַב, וְאֱמַרִי לָהּ – ויש אומרים 93
 שדרשה זו בְּמִתְנִיתָא תִּנְא – בברייתא היא שנויה, נאמר (ויקרא יא מד) 94
 'כִּי אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְגו', 95
 'וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם' אֵלֶּי מִיִם רִאשׁוֹנִים – נטילת ידים שלפני הסעודה, 96
 'וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים' אֵלֶּי מִיִם אַחֲרוֹנִים שִׁבְסוּף הַסְּעוּדָה, 'כִּי קְדוֹשׁ 97
 אֲנִי' זֶה שְׁמֵן [הַטּוֹב]. 'אֲנִי יי' אֱלֹהֵיכֶם' זֶה בְּרַכָּה – ברכת המזון. 98

הדרן עלך אלו דברים

יטכּימו להמתין לי. ואכן כך עשה רבה בר בר חנה, אֱמַר לְהוּ אֲנִימְרוּ 1
 לִי – שימרו לי, כלומר המתינו לי עד שאלך למקום שאכלנו שם 2
 ואשוב, משום דְאִנְשָׁאֵי יוֹנָה דְרַהֲבָא. אֲזִיל וּבְרִיךְ – הלך לשם וברוך, 3
 ובזכות זה נעשה לו נס וְאִשְׁכַּח יוֹנָה דְרַהֲבָא – ומצא שם יונה של 4
 זהב. 5
 מבררת הגמרא: וּמֵאִי שָׁנָא יוֹנָה – במה שונה יונה משאר העופות, 6
 כלומר, מדוע אמר להם דווקא ששכח יונה. משיבה הגמרא: משום 7
 דְמִתְיָלִי –[שנמשלה] בְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל לְיוֹנָה, דְבְרֵיבֵי (תהלים סח יד) אִם 8
 תִּשְׁכַּח בֵּין שְׁפֵתַיִם בְּנִפְי יוֹנָה נִחְפָּה בְּכַסְּפָה וְאֶבְרִיתֶיהָ בִּירְקָרֶךְ 9
 חְרוּץ, כלומר שאמר הקב"ה לאומות העולם בזמן שאתם שכחתם 10
 בין תחומיכם והתענגתם בתענוגים, עטפתי נוצותיה של יונתי כנסת 11
 ישראל בכסף ואת כנפיה בזהב משובח דהיינו בתורה ומצוות. בפסוק 12
 זה המשיל הקב"ה את עם ישראל ליונה ואת המצוות לכנפיה, מַה 13
 יוֹנָה אִינְה נִיצוּלָת מִפְּנֵי אוֹיְבֵיהָ אֱלֹא בְּכַנְפֶיהָ, שבורחת ונלחמת על 14
 ידם, אִף יִשְׂרָאֵל אִינְה נִיצוּלָת מֵאוֹיְבֵיהֶם אֱלֹא בְּמִצְוֹת. 15
 שנינו במשנה (לעיל כא): עַד אִמְתִּי הוּא וכו' מברך, עד כדי שיתעכל 16
 המזון שבמעיו. 17
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בשיעור זה. מבררת הגמרא: בְּמַה 18
 זמן הוא שיעור עָבּוּל המוזכר במשנה. משיבה הגמרא: אֱמַר רַבִּי 19
 יוֹהָנָן, כָּל זְמַן שְׁאִינוּ רַעֲב. וְרִישׁ לְקִישׁ אֱמַר, כָּל זְמַן שְׁיִצְמָא מִחֶמֶת 20
 אֲבִילָתוֹ. 21
 הגמרא מקשה סתירה בדעת ריש לקיש: אֱמַר לִיה –[אמר לו] רַב 22
 יִימֵר בְּרַי שְׁלֵמִיא לְמַר זוֹמְרָא, וְאֱמַרִי לָהּ – ויש אומרים שאמר זאת 23
 רַב יִימֵר בְּרַי שְׁיִובִי לְמַר זוֹמְרָא, מִי אֱמַר רִישׁ לְקִישׁ הָבֵי – וכי ריש 24
 לקיש אמר כך, וְהָאֱמַר –[הרי אמרו] רַב אֵמִי אֱמַר רִישׁ לְקִישׁ בְּמַה 25
 שיעור עָבּוּל, בְּדִי לְהִלָּךְ אַרְבַּע מִיָּלִין – זמן של הילוך ארבע מיל. 26
 הרי שריש לקיש אמר שיעור אחר בזמן העיכול. 27
 מתרצת הגמרא: לֹא קִשְׁיָא – אין זו קושיא, בְּאֵן בְּאֵבִילָה מְרוּבָה 28
 בְּאֵן בְּאֵבִילָה מוֹעֲמָת. באכילה מועטת השיעור הוא כל זמן שצמא 29
 מחמת אכילתו, ובאכילה מרובה השיעור הוא ארבע מיל. 30
 שנינו במשנה (לעיל כא): בְּאֵן לָהֶם יִין וכו'. 31
 עוד שנינו במשנתנו, ועונין אמן אחר ישראל המברך, ואין עונין אמן 32
 אחר כותי המברך, עד שישמע כל הברכה כולה. הגמרא הבינה 33
 שמדובר באופן שהעונה חייב באותה ברכה שהוא שומע, ורוצה 34
 לצאת ידי חובה על ידי עניית אמן. מקשה הגמרא: לְמִימְרָא – האם 35
 ניתן לומר דְיִשְׂרָאֵל –[דכששומע מישראל] אִף עַל גַּב דְּלֹא שְׁמַע 36
 בְּרַכָּה, עוֹנֶה אֵמֵן ויוצא בכך ידי חובת הברכה, וְכִי לֹא שְׁמַע 37
 הָיִיב נְפִיק – והרי אם לא שמע את כל הברכה כיצד יוצא ידי חובה. 38
 מבארת הגמרא: אֱמַר חִיָּיא בְּרַב, מדובר במשנתנו בְּשִׁלָּא אֲבָל 39
 עֲמָה, ואין כוונתו לצאת ידי חובה בברכה זו, אלא בסתם אדם 40
 השומע ברכה מחבירו, ועונה אחריו אמן. וְכֵן אֱמַר רַב נְחֻמֵּן אֱמַר 41
 רַבָּה בְּרַי אֲבוּהַ, שמדובר במשנתנו בְּשִׁלָּא אֲבָל עֲמָה. 42
 הגמרא עוסקת עתה בשנים שחייבים בברכה, ואחד מברך ומוציא 43
 את חבירו ידי חובה. ודנה מי עדיף, המברך, או השומע שיוצא ידי 44
 חובה בברכת חבירו ועונה עליה 'אמן': אֱמַר לִיה רַב לְחִיָּיא בְּרִיהַ 45
 –[בנו], בְּרִי –[בני] חָמוּף וּבְרִיךְ – כאשר מביאים כוס של ברכה 46
 השתדל שיתנו לך לברך עליו, ואחרים ישמעו ויענו אמן על ברכתך. 47
 וְכֵן אֱמַר רַב הוֹנָא לְרַבָּה בְּרִיהַ –[בנו], חָמוּף וּבְרִיךְ. ומכך שאמרו 48
 האמוראים לבניהם כך, משמע שהמברך עדיף ממי שעונה אמן על 49
 ברכתו. 50